Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Rady, kterým se mění nařízení Rady (EU) 2021/2085, kterým se zřizují společné podniky v rámci programu Horizont Evropa, pokud jde o společný podnik pro čipy

(COM(2022) 47 final – 2022/0033 (NLE))

(2022/C 365/07)

Zpravodaj: **Stojan ČUKANOV**

Žádost o vypracování stanoviska	Rada, 16. 3. 2022
Právní základ	článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato v sekci	1. 6. 2022
Přijato na plenárním zasedání	15. 6. 2022
Plenární zasedání č.	570
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	207/0/5

1. **Závěry a doporučení**

1.1 Polovodiče jsou ústředním bodem silných geopolitických zájmů, neboť zemím umožňují jednat (vojensky, hospodářsky a průmyslově) a podpořit digitální a ekologickou transformaci. Jsou nezbytné pro strategickou a průmyslovou autonomii.

1.2 EHSV tedy souhlasí se strategickým cílem posílit evropský ekosystém polovodičů a s myšlenkou, že Evropa potřebuje přilákat investice, aby mohla navrhovat a vyrábět nejpokročilejší čipy, domnívá se však, že tohoto posílení bychom dosáhli snáze, pokud bychom motivovali evropské výzkumníky, inženýry a kvalifikované pracovníky, aby zůstali v Evropě, a to mimo jiné prostřednictvím finančních pobídek a konkurenceschopných kariérních příležitostí v porovnání s nabídkou v Asii nebo USA.

1.3 Vzhledem k naléhavé potřebě jednat nebylo provedeno žádné posouzení dopadů a nebyla naplánována žádná veřejná online konzultace. EHSV by při této příležitosti rád vyjádřil určité obavy nad zjištěním, že v návrhu chybí posouzení dopadů. EHSV chápe, že vypracování odborného posouzení dopadů standardní délky by s ohledem na naléhavost situace trvalo příliš dlouho, domnívá se však, že Komise měla alespoň poskytnout inteligentní matrici pro dynamickou simulaci, která by spolunormotvůrcům a občanské společnosti pomohla předvídat možný dopad návrhu.

1.4 Absence posouzení dopadů posiluje obavu EHSV ohledně rozpočtu přiděleného na společný podnik pro čipy, protože občanská společnost si nemůže utvořit svůj vlastní názor na odůvodnění či metodiku, které Komise ke stanovení rozpočtu použila. Legislativní finanční výkaz připojený k aktu o čipech není dostatečnou náhradou.

1.5 EHSV se domnívá, že duševní vlastnictví je do té míry klíčovým prvkem, který kompenzuje investice a úsilí inovátorů z EU v oblasti výzkumu, současně naplňuje potřeby provádějících subjektů a uživatelů a umožňuje podněcovat vývoj inovativních polovodičů a vytvářet spolehlivý moderní evropský čipový ekosystém, že by mělo být zmíněno v ustanoveních návrhu a nikoli jen v důvodové zprávě, která nemá právně závazný účinek.

1.6 Cílem navrhovaného společného podniku pro čipy je zejména snížení rizik a nejistot pro průmysl, jež souvisejí s investicemi do výzkumných a inovačních činností a nových technologií, a to sdílením rizik a zajištěním předvídatelnosti investic. Jeden z výrobců čipů z USA odhalil plány investovat až 88 miliard USD v celé Evropě v rámci ambiciózní expanze zaměřené na snížení nerovnováhy v globálním dodavatelském řetězci polovodičů a ukazuje pozitivní reakci investorů na navrhovaný akt EU o čipech.

2. **Úvod**

2.1 Automobily, počítače, chytré telefony, aplikace a infrastruktura v oblasti zdraví, energie, bezpečnost, komunikace a průmyslová automatizace: v nedávných měsících se mnohá odvětví setkala se zpožděním dodávek. Důvodem je nedostatek polovodičů, což jsou drobné součástky, jimiž jsou vybavena naše technologická zařízení.

2.2 Polovodiče jsou ústředním bodem silných geopolitických zájmů, neboť zemím umožňují jednat (vojensky, hospodářsky a průmyslově) a podpořit digitální a ekologickou transformaci. Válka Ruska proti Ukrajině bude pravděpodobně mít ze střednědobého až dlouhodobého hlediska mnoho vedlejších účinků na odvětví polovodičů, které je hlavní prioritou pro digitální suverenitu EU. Tato situace bude mít dopad na výrobu neonu, palladia a C_4F_6, což jsou tři materiály, které jsou pro mikročipy zásadní a nelze je nahradit.

2.3 Návrhu polovodičů vévodí Spojené státy americké. Kromě toho Kongres USA v lednu 2021 schválil zákon Creating Helpful Incentives to Produce Semiconductors (CHIPS, tvorba užitečných pobídek pro výrobu polovodičů) pro Ameriku. Asijská výroba je soustředěna především na Tchaj-wanu a zajišťuje okolo 70 % celkové výroby a 90 % technologicky nejvyspělejších čipů. I když je současný nedostatek částečně zaviněn pandemií COVID-19, význam hospodářské soutěže mezi Washingtonem a Pekingem nelze přehlížet. Tento kontext hospodářské soutěže staví Tchaj-wan do čela této technologické konkurence mezi oběma mocnostmi.

2.4 V této souvislosti je cílem navrhovaného nařízení společně vytvořit nejmodernější evropský čipový ekosystém, a to včetně výroby. Mění současné návrhy s cílem navázat na silné stránky Evropy a zabývat se dosud nevyřešenými slabými stránkami, vytvořit fungující ekosystém polovodičů a odolný dodavatelský řetězec, přičemž současně stanovuje opatření pro přípravu na budoucí narušení dodavatelského řetězce, jejich předvídaní a reakci na ně.

2.5 Návrh *nařízení Rady, kterým se mění nařízení Rady (EU) 2021/2085, kterým se zřizují společné podniky v rámci programu Horizont Evropa* (dále jen „návrh“), doplňuje návrh aktu o čipech. Jedním z cílů navrhovaného aktu o čipech je vytvořit iniciativu Čipy pro Evropu za účelem podpory rozsáhlého budování kapacit. Akce v rámci iniciativy Čipy pro Evropu budou prováděny především prostřednictvím společného podniku pro čipy, tj. pozměněného a přejmenovaného stávajícího společného podniku pro klíčové digitální technologie.

2.6 Iniciativa Čipy pro Evropu bude podpořena z rozpočtu EU částkou ve výši až 3,3 miliardy EUR, včetně 1,65 miliardy EUR prostřednictvím programu Horizont Evropa a 1,65 miliardy EUR prostřednictvím programu Digitální Evropa. Z této celkové částky bude 2,875 miliardy eur využito prostřednictvím společného podniku pro čipy.

3. **Obecné připomínky**

3.1 *Lidský kapitál*

3.1.1 EHSV konstatuje, že cílem není soběstačnost – ta není dosažitelná, neboť vzájemné závislosti v dodavatelských řetězcích se třetími zeměmi zůstávají významné, nýbrž urychlení procesu dosažení strategické autonomie a technologické svrchovanosti a reforma globálního rámce pro hospodářskou soutěž pomocí posílení společné průmyslové politiky v EU.

3.1.2 EHSV souhlasí se strategickým cílem posílit evropský ekosystém polovodičů a s myšlenkou, že Evropa potřebuje přilákat investice, aby mohla navrhovat a vyrábět nejpokročilejší čipy, domnívá se však, že tohoto posílení bychom dosáhli snáze, pokud bychom motivovali evropské výzkumníky, inženýry a kvalifikované pracovníky, aby zůstali v Evropě, a to mimo jiné prostřednictvím finančních pobídek a konkurenceschopných kariérních příležitostí v porovnání s nabídkou v Asii nebo USA.

3.1.3 Jedním z cílů balíčku týkajícího se aktu o čipech je podpora rozsáhlého budování kapacit prostřednictvím investic do přeshraničního výzkumu, které mají umožnit rozvoj špičkových technologií polovodičů nové generace, přičemž současně se bude klást důraz na začínající podniky a rychle se rozvíjející podniky.

3.1.4 Návrh se zaměřuje na podporu investic do přeshraničních a otevřeně přístupných výzkumných, vývojových a inovačních infrastruktur zřízených v Evropské unii. EHSV konstatuje, že v zájmu dosažení těchto cílů musí mít EU možnost spoléhat se na lidský kapitál, na výzkumné pracovníky, protože jedině oni mohou rozvinout potenciál EU v oblasti inovací. EHSV by rád věděl, pomocí jakých konkrétních opatření se snažíme předcházet motivaci našich výzkumných pracovníků emigrovat mimo EU a zaručit jejich aktivní úlohu v plánované síti kompetenčních center v celé Evropě?

3.1.5 Výzkumní pracovníci a mladí inženýři se obvykle domnívají, že platové ohodnocení a kariérní postup jsou lepší v zemích mimo EU. V tomto ohledu EHSV žádá Komisi, aby předložila statistiky na toto téma, které by umožnily posoudit tendence týkající se odlivu mozků do ostatních výzkumných a kompetenčních center. Další zdroje pro daný projekt by mohl přilákat program, který by urychlil postupy uznávání zahraničních odborníků. Bez výzkumných pracovníků, inženýrů a kvalifikovaných pracovníků ochotných pracovat a zůstat v EU budou cíle návrhu postrádat smysl.

3.2 *Posouzení dopadů*

3.2.1 Vzhledem k naléhavé potřebě jednat nebylo provedeno žádné posouzení dopadů a nebyla naplánována žádná veřejná online konzultace.

3.2.2 Naléhavost nelze popřít. Od konce roku 2020 výrobci čelí nedostatku součástek, zejména polovodičů. Za tímto nedostatkem stojí řada kumulativních faktorů:

— omezení volného pohybu osob v souvislosti se zdravotní krizí COVID-19, která pozastavila výrobu a způsobila zpoždění dodávek,

— klimatické podmínky: obzvláště závažná sucha na Tchaj-wanu měla dopad na výrobu polovodičů, která vyžaduje velké množství vody,

— zvýšená poptávka po elektronických zařízeních (počítače atd.),

— nárůst elektromobilů,

— rostoucí zájem o těžbu kryptoměn vyžadující grafické procesory, jejichž součástí jsou polovodiče,

— zavádění sítě 5G, která vyžaduje polovodiče v periferních zařízeních,

— automatizace závodů jako součást projektů Průmyslu 4.0, při níž se také využívají polovodiče.

3.2.3 EHSV se domnívá, že naléhavost není jediným problémem. Problémem je, že 70 % polovodičů vyrábí firmy TSMC a Samsung Electronics. Pokud čelí vysoké poptávce, musí upřednostnit určité zákazníky, a výstavba nového výrobního závodu trvá dva až tři roky ([1]).

3.2.4 EHSV by při této příležitosti rád vyjádřil určité obavy nad zjištěním, že v návrhu chybí posouzení dopadů. V dubnu 2021 Evropská komise zahájila svůj program zlepšování právní úpravy s cílem postupovat „společně v zájmu lepší tvorby právních předpisů“ ([2]). Tento program zavádí zásadu „jeden přijmout – jeden zrušit“, která se stane hlavní osou politiky EU počínaje rokem 2022.

3.2.5 EHSV chápe, že vypracování odborného posouzení dopadů standardní délky by s ohledem na naléhavost situace trvalo příliš dlouho a v praxi by bylo zbytečné, domnívá se však, že Komise měla alespoň poskytnout inteligentní matrici pro dynamickou simulaci s cílem pomoci spolunormotvůrcům a občanské společnosti předvídat možný dopad návrhu.

3.2.6 Skutečnost, že posouzení dopadů chybí, ztěžuje pro EHSV možnost utvořit si vlastní názor na odůvodnění či metodiku, které Komise použila pro stanovení rozpočtu přiděleného na společný podnik pro čipy. Ani legislativní finanční výkaz připojený k aktu o čipech nepostačí. Občanská společnost potřebuje mít přesné a konkrétní informace o tom, odkud pochází finanční prostředky a na co budou použity.

([1]) Journal du Net. 2/11/2021.

([2]) Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů, *Zlepšování právní úpravy: společně v zájmu lepší tvorby právních předpisů*, COM(2021) 219 final.

3.3 *Duševní vlastnictví*

3.3.1 Duševní vlastnictví je nebezpečně přetížený pojem. V nejobecnějším smyslu znamená jakékoli znalosti, které někdo vlastní. Příkladem je patent. Patent uznává vlastnictví určitých znalostí a poskytuje pro ně podmínky ochrany.

3.3.2 V odvětví polovodičů je tento pojem nicméně chápán jako jednotka návrhu nebo ověřování, která je jako polotovar k dispozici pro udělení licence. Duševní vlastnictví polovodičů (angl. semiconductor IP, SIP) a duševní vlastnictví vzoru (design IP, DIP) je obecně totéž a často se uvádí jako duševní vlastnictví (IP), bloky duševního vlastnictví (IP blocks) nebo jádra duševního vlastnictví (IP cores). Jde o určitý návrh, například procesor, který prošel zkouškami a může být zahrnut do návrhu někoho jiného.

3.3.3 V praxi úsilí, které je z právního hlediska a z hlediska řízení vyžadováno za účelem vyjednání licencí, rovněž často přesahuje přínosy plynoucí z licence duševního vlastnictví návrhu. Podniky v oblasti polovodičů tedy často využívají své duševní vlastnictví v podobě patentů. Rozsáhlá portfolia patentů lze využít jak k omezení konkurence, tak ke zlepšení svého postavení v hospodářské soutěži prostřednictvím křížových licencí.

3.3.4 Důvodová zpráva návrhu zmiňuje uživatelské komunity s (…) duševním vlastnictvím, uvádí zmínku o uživatelích duševního vlastnictví, mlčí však ohledně držitelů práv duševního vlastnictví. Poté konstatuje, že „kompetenční centra usnadní otevřený, transparentní a nediskriminační přístup k infrastruktuře pro navrhování a k pilotním linkám a jejich účinné využívání“.

3.3.5 EHSV si tedy klade otázku, zda „nediskriminační přístup“ odkazuje na udělování licencí k patentům SEP za rovných, přiměřených a nediskriminačních podmínek (FRAND). Pokud je tomu tak, návrh by měl zaručit vyvážený a pragmatický přístup k udělování licencí za rovných, přiměřených a nediskriminačních podmínek, který se zaměří na zvýšenou transparentnost a nalezení kompromisu, jenž bude náležitě kompenzovat inovátory z EU a současně naplní potřeby provádějících subjektů a uživatelů a umožní i rozvoj inovací.

3.3.6 V neposlední řadě se EHSV domnívá, že duševní vlastnictví je pro dosažení cílů návrhu natolik klíčovým prvkem, že by mělo být výslovně zmíněno v ustanoveních návrhu a nikoli jen v důvodové zprávě, která nemá právně závazný účinek.

V Bruselu dne 15. června 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG